

مشروطه پارلمانی شدن حکومت ایران

14 مرداد 1285 هجری خورشیدی (پنجم آگست 1906)، مظفرالدین شاه قاجار سرانجام فرمان مشروطیت را که روز پیش از آن با مشروطه شدن (پارلمانی شدن) حکومت و صدور اعلامیه مربوط موافقت کرده بود...

14 مرداد 1285 هجری خورشیدی (پنجم آگست 1906)، مظفرالدین شاه قاجار سرانجام فرمان مشروطیت را که روز پیش از آن با مشروطه شدن (پارلمانی شدن) حکومت و صدور اعلامیه مربوط موافقت کرده بود امضاء کرد و دو روز بعد دستور تعیین نمایندگان و تشکیل مجلس را داد و در همین روز کسانی که خواهان «پارلمان» بودند و برای رسیدن به این هدف در سفارتخانه انگلستان در تهران متحصن شده بودند! آنجا را ترک کردند و سفارت روسیه در تهران که مشروطه خواهی را زیر سر دولت لندن می دانست تحصن به آن صورت را سند مخالفت قرارداد و به افشاگری و انتقاد دست زد. باید توجه داشت که مشروطیت ایران (پارلمانی شدن) از رقابت های استعماری قدرتهای اروپایی بر کنار نبود.

12 روز بعد (26 مرداد) پنج تن از معاریف وقت [همگی الدوله و السلطنه!] نظامنامه انتخابات را تدوین و انتخاب نمایندگان انجام و نخستین جلسه مجلس شورای ملی 14 مهرماه [به مناسبت جشن های مهرگان] در کاخ گلستان و با حضور مظفرالدین شاه تشکیل شد. در همین جلسه مرتضی قلی خان صنیع الدوله [شوهر دختر مظفرالدین شاه] بریاست مجلس انتخاب و نمایندگان قطع ولخرجی و اسراف در سازمانهای دولتی را در صدر برنامه کار خود قراردادند و قرار شد مجلس برای درج جزئیات فعالیتهايش ازجمله مشروح مذاکرات یک روزنامه منتشر کند تا مردم در جریان کار باشند و این روزنامه سوم آذرماه آن سال پس از آماده شدن چاپخانه مجلس، به سردبیری ادیب الممالک فراهانی انتشار خود را آغاز کرد. بر سر در ورودی عمارت مجلس در میدان تاریخی بهارستان تابلوی «عدل مظفر» قرار گرفت (که پس از انقلاب 1357 این تابلو که لزوما مفهوم مظفرالدین شاه را نداشت از آنجا برداشته شد و درباره سرنوشت آن که از آثار تاریخی وطن است مطلبی اعلام نشده است).

ظرف پنج ماه قانون اساسی شامل 51 اصل تدوین، هشتم دی ماه به تصویب مجلس و سپس به امضای مظفرالدین شاه رسید و مظفرالدین شاه که به بیماری سل دچار بود هجدهم دی ماه در 54 سالگی درگذشت و پسر او محمدعلی میرزا برجایش نشست. در آذرماه 1304 چهار اصل از اصول متمم قانون اساسی اصلاح شد و سلطنت به خاندان پهلوی انتقال یافت. پهلوی دوم - محمدرضا شاه - از ماجرای تیراندازی به خود در بهمن 1327 استفاده کرد و با تشکیل مجلس موسسان و الحاق و اصلاح اصولی ازجمله اصل 48 اختیارات خود را افزایش و بر آنها اختیار انحلال مجلس، معرفی نخست وزیر (که قبل انحصار در دست مجلس بود) و ... اضافه و استقلال قوه قضائیه را محدود کرد. با این تغییرات، نظام حکومتی ایران از صورت صد درصد پارلمانی و عملاً تفکیک قوا خارج شد. این تغییرات از همان زمان مورد انتقاد و ایراد بود.